

ו. יחיד מומחה מתיר נידוי.

- א. יש שכתבו, דוקא אם הוא סמוך להוראה. והר"ן כתב אפילו אינו סמוך אלא שחכם מובהק ובקי בהלכות נדרים – מתיר נדר ונידוי. והביא כן מהרמב"ם (שבועות ה,ה).
- ב. יש אומרים שכשם ששלשה הדייטות מתירים את הנדר במקום שאין מומחה, כך מתירים את הנידוי כשאין מומחה, שהנידוי גם כן נדר הוא. וכן דעת הרמב"ם (ת"ת ז,ז. ר"ן).
- והראב"ד (שם) כתב שכפי מנין המנדים כך צורך במתירים. ואפשר שזה רק כשירצו להתיר בתוך הזמן אבל לאחר הזמן – כל שלשה או יחיד מומחה מתירים. או אפשר כשנידוהו יחיד על דבר עבירה, אפילו לא היה מומחה – צריך לאחר הזמן שלשה או יחיד מומחה להתיר, אבל נידוהו רבים צריכים רבים כמותם להתיר אפילו לאחר הזמן.
- ג. לא יתיר הנידוי אדם שהוא פחות חשוב מהמנדה (עפ"י מועד קטן יז וראשונים).
עוד בפירוט בדין התרת הנדר בכמה – ע' בבכורות לו-לז.

ז. מסרו בשם רבי יהודה בר אילעאי שפירש הכתוב וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה – על אותם בני אדם שהם יראים להוציא שם שמים לבטלה.

דף ט

י. האומר 'כנדרי רשעים' או 'כנדבותם'; האומר 'כנדרי כשרים' או 'כנדבותם' – מה דינו?

- שנינו: 'כנדרי רשעים' – נדר, בנזיר ובקרבת ובשבועה. 'כנדרי כשרים' – לא אמר כלום. 'כנדבותם' (של כשרים) – נדר, בנזיר ובקרבת. כל אלו 'ידות' הן (עפ"י ר"ן).
- ופירש שמואל שהוסיף ואמר 'כנדרי רשעים' הריני' – הרי זה נדר בנזיר. ודוקא כשהיה נזיר עובר לפניו (שאם לא כן הרי זה בכלל ידים שאין מוכיחות. ר"ן), או 'כנדרי רשעים' עלי' – בקרבן (ומדובר כשבהמה לפניו, ובאמירה זו מתחייב בקרבן (ר"ן ורא"ש. ומשמע ברא"ש שחייב להביא את זו שלפניו, אבל להר"ן משמע דלאו דוקא. ע' אגרות משה או"ח ח"ד קיט,ג). והר"ן אליעזר פירש בנדרי איסור), או שאמר (על דבר המונח לפניו. ר"ן וש"ר) 'כנדרי רשעים הימנו', והוסיף 'שלא אוכל' (רבא) – אסור בשבועה שלא יאכל, ואעפ"י שלא הוציא 'שבועה' מפיו.
- בכל אופנים אלו, כשאמר 'כנדרי כשרים' – לא אמר כלום. ובשבועה, אפילו אמר 'כנדבות כשרים הימנו שלא אוכל' – לא חלה השבועה, שאין הכשרים נשבעים לעולם (ר"ן ועוד).
- א. יש אומרים שאפילו אמר 'כנדרי כשרים ככר זה קונם עלי' – לא אמר כלום, שתלייתו בכשרים מבטלת את הקונם שהכשרים אינם נודרים כלל (עפ"י פירוש הרא"ש; תוס' בשם הר"ן אליעזר. וסיימו התוס': 'צריך עיון'. וע' גם בקרן אורה שנטה מזה בסבא).
- ב. מרש"י משמע שפירש [דלא כהר"ן] הכל כשכר מונח לפניו ואמר עליו 'כנדרי רשעים...'. – שמשמעו שנדר נזירות או קרבן או שבועה אם יאכלנו. [ואם אמר שלשתן כאחד: 'כנדרי רשעים הריני, עלי, הימנו' – נתחייב בשלשתם. ערש"י במשנה ורשב"א. וע"ע אבנ"מ כו סק"ד].
וכן מבואר מדברי הרמב"ם לדינא (ע"ע בקרן אורה והדושי חת"ס).
- ג. אמר 'כנדבת כשרים עלי', דעת הרשב"א הר"ן והרא"ש שאינו חייב אלא אם אמר כן בעזרה וכד', באופן שאין חשש תקלה שהכשרים נודבים כן [וב'נדר' אף באופן זה לא חל], ולא באופן אחר. ויש אומרים שבכל אופן חלה נדבתו (הר"ן אליעזר בתוס' והר"ד. וכ"כ בקרן אורה במשמעות דברי הרמב"ם).

ד. אמר 'כנדבת רשעים...'. – לא אמר כלום (רשב"א ור"ן).

דפים ט – י

יא. האם ראוי לאדם לידור נדרים ונדבות ונזירות, אם לאו?

נחלקו רבי מאיר ורבי יהודה האם ראוי וטוב יותר לאדם שלא לידור כלל (טוב אשר לא תדר משתדור ולא תשלם – טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר), או טוב מזה הנודר ומשלם (טוב אשר לא תדר משתדור ולא תשלם – טוב מזה ומזה נודר ומשלם).

לפי לשון אחת בגמרא, לא אמר רבי מאיר טוב שלא לידור אלא בנדר אבל בנדבה מודה, מפני שיכול לנהוג כהלל שהיה מביא עולתו כשהיא חולין לעזרה ומקדישה, שלא ייכשל בה אדם. ולפי זה רבי יהודה אמר דבריו אף ב'הרי עלי' [ומ"מ עצה טובה היא שלא להקדיש אלא בשעת ההבאה לעזרה. כן אמר רבי יהודה בברייתא אחרת. עפ"י תוס']. ולפי פירוש אחר לא אמר רבי יהודה שטוב לידור ולשלם אלא בנדבה [ורבי מאיר חולק אף בזה], אבל בנדר מודה שמא יבואו בה לידי תקלה.

במקום אחר נקטו כהנחה פשוטה שאף רבי יהודה לא אמר אלא ב'הרי זו' אבל ב'הרי עלי' טוב שלא לידור [עפ"י חולין ב. וכן נקט רבינא במנחות פא. כדבר מוסכם שאסור לידור ב'הרי עלי'. וע' גם בתוס' שם קו: ד"ה אפשר].

עוד מבואר בגמרא שאף לענין נזירות, כאשר נזיר ברצון גמור ובנדבת הלב הראויה כגון אותו נזיר מן הדרום שבקש לגדור בפני יצרו, או כדרך החסידים הראשונים שהיו מתאווים להביא קרבן חטאת – הרי זה מעשה כשרים, ואם לאו – מעשה רשעים הוא נחשב.

א. יש אומרים שלדברי רבי שמעון (ור"א הקפרי) שהנזיר חוטא הוא, 'כנדרי כשרים' אינו נדר בנזיר (רש"י י. ד"ה אלא. אך לפהרא"ש יתכן שלא אמר ר"ש אלא בסתם בני אדם אבל יש יחידים כשרים שנודרים בנזיר כגון אותו נזיר שבדרום).

ב. כתב הרמב"ם (בסוף הלכות נדרים. וע"ע בדיוק לשונו בפ"א הכ"ו): 'מי שנדר נדרים כדי לכונן דעותיו ולתקן מעשיו – הרי זה זריז ומשובח. כיצד, כגון מי שהיה זולל ואסר עליו הבשר שנה או שתיים... כולן דרך עבודה לשם הם, ובנדרים אלו וכיוצא בהן אמרו חכמים נדרים סייג לפרישות.

ואע"פ שהן עבודה (לשם), לא ירבה אדם בנדרי איסור ולא ירגיל עצמו בהם אלא יפוש מדברים שראוי לפרוש מהן בלא נדר. אמרו חכמים: כל הנודר כאילו בנה במה. ואם עבר ונדר – מצוה להשאל על נדרו כדי שלא יהא מכשול לפניו.

במה דברים אמורים בנדרי איסור, אבל נדרי הקדש – מצוה לקיימן ולא ישאל עליהן אלא מדוחק שנאמר נדרי לה' אשלם'. (וכ"כ הריטב"א (ריש חולין) שבנדרי איסור הכל מודים שאין לידור ומצוה לישראל עליהם. ומ"מ מבואר ברמב"ם שפעמים שיש בדבר דרך עבודה. אך מובא בשם הגר"ח מוולאזין (ע' רוח חיים ג, יג) שאין זו מדת כל אדם אלא לפרושים. וע"ע עץ החיים צ"א).

ג. בשעת צרה, לכל הדעות נודרים כפי שלמדו כן מיעקב אבינו. [ומטעם זה נהגו לנדור בראש השנה ויום הכפורים צדקה ושמן למאור – לפי שביום דין הריהו קעת צרה. ריטב"א]. (תורי"ד עפ"י ב"ר ע. וכן הוא בתוס' ריש חולין, וכן פסק בשו"ע יו"ד רג, ה). והיינו נדרי הקדש וצדקה. אך יתכן שאף נדרי איסור בכלל זה באופן שבא כנגד היצר כדלעיל (וע' גם מי השלוח שפירש כן 'נודרים בעת צרה' – צרת היצר). ובוה יש ליישב דברי האגודה, ע' ברכ"י יו"ד שם). וע"ע להלן כב. ואולם מובא בספרים שעתה יזהר אדם מאד שלא ידור כלל, אף לא בעת צרה (עפ"י ספר חסידים תג תכ; שבט מוסר כ, כג ועוד).